

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

(назва факультету/підрозділу)

КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

назва навчальної дисципліни

вибіркова

обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньо-професійною програмою «Охорона праці»

назва освітньої програми

підготовки ступеня магістра

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою охорони
праці та техногенно-екологічної
безпеки

(назва кафедри)

на 2022 – 2023 навчальний рік.

Протокол від 29 серпня 2022 року

№ 2

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»

(назва навчальної дисципліни)

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни.

Навчальною дисципліною «Методологія та організація наукових досліджень» (далі – МОНД) охоплюється сукупність тем та положень, які надають можливість скласти повноцінне уявлення про сутність наукових досліджень у складних умовах сьогодення. Засвоєння комплексу знань та умінь з навчальної дисципліни має стати важливою запорукою для успішного виконання магістерських комплексних робіт, а також надати додаткове підґрунтя для розв'язання теоретичних та/або практичних задач і проблем у майбутній професійній діяльності.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Древал ь Юрій Дмитрович, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, доктор наук з державного управління, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Алчевських, 52, кабінет № 301. Телефон (робочий) – (057)707-34-46.
E-mail	drevaly@ukr.net
Наукові інтереси*	Міжнародні аспекти безпеки та гігієни праці. Правові засади забезпечення безпеки та гігієни праці. Соціальні та виробничі ризики. Державне управління охороною праці. Організація досліджень, методологія та організація наукових досліджень.
Професійні здібності	Здатність передавати необхідну інформацію здобувачам вищої освіти, роблячи її доступною, подавати навчальний матеріал ясно і зрозуміло, викликати інтерес до предмета. Професійні знання, інноваційний підхід до розвитку професійних знань та навичок, постійне самовдосконалення, опрацювання актуальних проблем захисту людей праці, значний досвід викладацької діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Сутність і співвідношення методології та конкретних методів наукових досліджень. Сучасні аспекти організації наукових досліджень: сутність, проблеми та перспективи. Організація наукових досліджень у сфері охорони праці. Галузева методологія та її значущість для проведення наукових досліджень у сфері охорони праці. Системний аналіз, особливості застосування методів у сфері охорони праці. Аксиологічний вимір проведення наукових досліджень. Опрацьовано та видано декілька фахових статей з різнобічних аспектів діяльності організації наукових досліджень.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 у кабінеті № 301. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

Метою викладання навчальної дисципліни МОНД є підготовка фахівців, які мають володіти компетентностями, потрібними для засвоєння базових знань щодо теоретико-методологічних засад, основних методів, підходів і прикладних розробок у сфері наукової та науково-дослідної діяльності.

Зазначена мета реалізується за рахунок:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з базовими поняттями і категоріями у сфері наукових досліджень, а також з сутністю та особливостями проведення наукових досліджень в обраній професії та сфері зацікавлення;

- формування у здобувачів вищої освіти необхідного рівня знань та умінь з метою самостійного проведення наукових досліджень;

- формування світогляду здобувачів вищої освіти, що базується на усвідомленні безпеки людини як однієї з найвищих соціальних цінностей, а також на усвідомленому відношенні до забезпечення безпеки у всіх аспектах суспільних відносин, у тому числі, і під час виконання професійних обов'язків чи проведення наукових досліджень.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни МОНД є оволодіння системою знань щодо основ наукової та науково-дослідної діяльності; формування вмінь та навичок проведення самостійних досліджень на основі загальнонаукових і спеціальних методів пізнання; опанування загальними методами, підходами та методикою практичного використання отриманих знань в якості інженерів з охорони праці.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Вибіркова	Вибіркова
Рік підготовки	2-й	2-й
Семестр	3-й	3-й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	2	2
- загальна кількість годин	90	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	14	6
- практичні заняття (годин)		
- семінарські заняття (годин)	30	2
- лабораторні заняття (годин)		
- курсовий проект (робота) (годин)		
- інші види занять (годин)		
- самостійна робота (годин)	46	82
- індивідуальні завдання		
- підсумковий контроль	диференційований залік	диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни першочергово базується на знаннях та уміннях, набутих у процесі засвоєння навчальних дисциплін «Теорія прийняття управлінських рішень», «Організація досліджень у професійній діяльності», «Діяльність Міжнародної організації праці» та «Державне управління охороною праці та техногенною безпекою».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Охорона праці» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Дисциплінарні результати навчання	аббревіатура
Отримувати нові знання на основі сучасних наукових досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері цивільного захисту або охорони праці.	
Опанувати засадами використання інформаційного та комунікативного ресурсів з метою набуття, систематизації та подання зацікавленим особам результатів дослідницької діяльності.	
Застосовувати отримані знання та набуті уміння, що базуються на сучасних наукових досягненнях, для розв'язання наукових і прикладних задач у сфері соціально-трудова відносин та охорони праці	

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни	аббревіатура
Здатність отримувати нові знання на рівні новітніх досягнень, необхідність для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері цивільного захисту або охорони праці.	
Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.	
Здатність застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології під час рішення професійних або наукових завдань.	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1.1. Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність

Предмет навчальної дисципліни «МОНД». Наука як складний соціальний феномен. Класифікація наук. Наукознавство. Основні особливості наукового пізнання та критерії науковості. Принципи і функції науки та наукової діяльності. Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність. Наукова ідея. Наукове завдання і наукова парадигма. Гіпотеза та аксіома в науковому дослідженні. Істини в епістемології та філософії науки. Наукове відкриття та наукова революція. Судження та твердження в науково-дослідній діяльності.

Тема 1.2. Методологія та методи наукового пізнання.

Теоретико-методологічні засади наукового пізнання. Значення теорії в науковому дослідженні. Сутність методології як складної категорії. Предмет і структура методології. Сутність і класифікація методів наукових досліджень. Теоретичні, емпіричні та емпірико-теоретичні методи. Сутність і співвідношення понять і категорій в науковій діяльності. Понятійно-категоріальний апарат.

Тема 1.3. Поняття системи та метод системного аналізу.

Поняття системи. Класифікація (групування) систем. Види систем. Ознаки систем. Сутність та особливості абстрактних систем. Відкриті та закриті системи. Метод системного аналізу та системний підхід.

Тема 1.4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Властивість та основні ознаки наукової інформації. Класифікація наукової і науково-технічної інформації. Основні принципи та функції інформаційного забезпечення наукового дослідження. Інтернет-ресурс. Бібліотечний ресурс.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 2.1. Технологія і методика проведення наукових досліджень.

Поняття методики і технології наукового дослідження. Організація робочого місця науковця. Особливості написання тексту наукової роботи. Мова і стиль наукового дослідження. Етапи науково-дослідної роботи.

Тема 2.2. Форми наукових праць і творів.

Основні правила та вимоги до оформлення наукової продукції. Форми оприлюднення та висвітлення підсумків наукової роботи. Усна передача інформації про наукові результати. Форми та результати оприлюднення науково-технічної діяльності.

Тема 2.3. Ефективність наукових досліджень.

Поняття ефективності наукових досліджень. Кількісні і якісні наукові результати. Наукове відкриття і винахід. Проблеми наукометрії та індикаторів наукових досліджень. На сьогодні існує велика кількість Міжнародні системи цитування чи бібліографічні бази (Scopus, Index Copernicus та ін.).

Тема 2.4. Підготовка та оформлення магістерської кваліфікаційної роботи.

Вибір теми кваліфікаційної роботи. Мета і завдання, об'єкт і предмет кваліфікаційної роботи. Опрацювання необхідної кількості джерел та літератури. Опрацювання та структурування кваліфікаційної роботи. Вимоги до формулювання висновків. Оформлення. Вимоги до оформлення списку використаних джерел та додатків. Оформлення презентації. Сутність публічного захисту кваліфікаційної роботи.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3- й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	9	2	2		5	
Тема 1.2.	9	2	2		5	
Тема 1.3.	9	2	2		5	
Тема 1.4.	15	2	8		5	
Разом за модулем 1	42	8	14		20	
3- й семестр						
Модуль 2.						
Тема 2.1.		2			10	
Тема 2.2.		2	4		5	
Тема 2.3.		2	4		5	
Тема 2.4.			6		6	
Модульна контрольна робота № 2						2
Разом за модулем 2	48	6	14		26	2
Разом	90	14	28		46	2

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність	2
2.	Методологія та методи наукового пізнання.	2
3.	Поняття системи і метод системного аналізу.	2
4.	Інформаційне забезпечення наукових досліджень.	8
5.	Технологія і методика проведення наукових досліджень.	4
6.	Форми наукових праць і творів.	4
7.	Підготовка та оформлення кваліфікаційної роботи.	8
	Разом	30

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів та тез доповідей на конференції

1. Наукове пізнання і науково-дослідна діяльність
2. Наукові закони
3. Наука як сфера людської діяльності
4. Зміст поняття «наука»
5. Сутність наукового пізнання
6. Суттєві риси наукової діяльності
7. Критерії наукового знання
8. Основні чинники розвитку наукового знання
9. Найбільш важливі принципи наукової діяльності
10. Функції науки та наукової діяльності
11. Класифікація наук
12. Методологія та методи наукових досліджень
13. Сутність методології як складної категорії
14. Основні функції методології
15. Сутність і класифікація методів наукових досліджень
16. Групування методів наукового дослідження
17. Емпіричні методи наукових досліджень
18. Теоретичні методи наукових досліджень
19. Поняття системи і метод системного аналізу
20. Поняття системи
21. Основні ознаки системи
22. Класифікація (групування) систем
23. Закриті та відкриті системи
24. Метод системного аналізу та системний підхід
25. Інформаційне забезпечення наукових досліджень
26. Властивість та основні ознаки наукової інформації
27. Основні функції наукової інформації
28. Класифікація наукової і науково-технічної інформації
29. Характеристика найбільш вживаних наукових літературних джерел:
30. Основні принципи та функції інформаційного забезпечення наукового дослідження

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, візні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: теоретичні методи (сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод); емпірико-теоретичні методи (абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, історичний підхід, логічний підхід, гіпотетичний підхід); емпіричні методи (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент); спеціальні (приватно наукові) методи (біхевіоризм чи поведінковий підхід, мережева концепція, когнітивний підхід, рефреймінг, метод експертних оцінок, метод Дельфі, метод Парето, case study);

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів, інтерактивні методи;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання результатів навчання є: диференційований залік, теоретичне та практичне тестування, презентації виконаних завдань та досліджень, виконання модульних контрольних робіт, завдання на реальних об'єктах та інших види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу;

- тестовий експрес-контроль (летючка) – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять, або після завершення вивчення матеріалу змістового модуля;

- модульний контроль – проводиться, як правило, після завершення вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу блоку змістових модулів.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять	
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	4	1	4
	семінарські заняття	7	5	35
	за результатами виконання модульної контрольної роботи № 1	1	9	9
Разом за модуль 1			48	
Модуль 2	лекції	3	1	3
	семінарські заняття	8	5	40
	за результатами виконання модульної контрольної роботи № 2			9
Разом за модуль 2			52	
Разом за поточний контроль			100	
II. Індивідуальні завдання (науково-дослідне)			20	
III. Підсумковий контроль (диференційний залік)				
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи			100	

Поточний контроль.

Поточний контроль проводиться у формі оцінювання виступів на семінарських заняттях, підготовки та подання рефератів, написання модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

До уваги можуть братись *додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність* здобувача вищої освіти.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

До уваги можуть братись *додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність* здобувача вищої освіти.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він

передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти за змістом визначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти на лекції (оцінюється від 0 до 1 балів):

1 бал – здобувач був присутній на лекції і він в повному обсязі самостійно і творчо опрацював питання лекції і володіє її змістом;

0 балів – здобувач не був присутній на лекції, не опрацював питання лекції і не володіє її змістом.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється від 0 до 5 балів):

5 балів – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

4 бали – здобувач орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2-3 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

1 бал – здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом і не може окреслити основні аспекти визначеної теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт :

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується у вигляді аудиторної письмової роботи або складання тесту під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти при виконанні контрольних робіт (оцінюється від 0 до 9 балів):

8-9 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

6-7 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, але вони недостатньо обґрунтовані, або у відповідях наявні незначні помилки;

4-5 балів – вірні відповіді дано на 50% запропонованих питань;

1-3 бали – вірні відповіді дано менше, ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0 балів – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань (оцінюється від 0 до 20 балів).

19-20 балів – індивідуальне завдання здобувачем виконано в повному обсязі;

17-18 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

15-16 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

13-14 балів – обсяг виконаних завдань становить 80% від загального обсягу;

11-12 балів – здобувач виконав лише від 70% від загального обсягу;

9-10 балів – обсяг виконаної роботи становить понад 50% від загального обсягу;

7-8 балів – виконана частина роботи складає менше 50% від загального обсягу;

5-6 балів – виконана частина складає близько 25% від загального обсягу;

3-4 бали – обсяг виконаних завдань складає лише 10% від загального обсягу;

1-2 бали – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене для індивідуального завдання, здобувачем не виконане.

Примітки: (1) деякі варіювання в балах першочергово залежать від рівня самостійності контрольної роботи, а також здатності здобувача чітко формулювати на папері власні думки та роздуми; (2) модульна контрольна робота за підсумками першого модуля проходить у формі публічного обговорення та відповідей на запитання за тематикою підготовлених рефератів.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 40 %, а тези доповідей не менше 80% оригінального тексту при перевірці на плагіат.

6. Неухильне дотримання правил безпеки під час організації виїзних занять на об'єкти (не) виробничої сфери.

7. Ліквідація поточної заборгованості відбувається протягом семестру.

Рекомендовані джерела інформації

Література.

1. **Древаль Ю.Д.** Проблематика понятійно-категоріального апарату у сфері охорони праці. *Збірник наукових праць Харківського нац. педагогіч. ун-ту імені Г.С. Сковороди. "Право"*. 2018. Вип. 28. С. 15-20.
2. **Древаль Ю.Д.** Методологія та організація наукових досліджень : Курс лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні / Укладачі Ю.Д. Древаль, В.М. Лобойченко. Харків: НУЦЗУ, 2021 . 67 с.
3. **Древаль Ю.,** Мартиненко В.М. Питання парадоксальності сучасного державно-управлінського знання. *Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління*. 2011. № 1. С. 60-64.
4. **Древаль Ю.Д.,** Шароватова О.П. До питання про особливості проведення та оцінювання наукових досліджень у сфері охорони праці. *«Сталий розвиток – стан та перспективи»*. III Міжнар. науковий симпозиум, 26-29 січня 2022 року, Україна, Львів – Славське. Зб. матеріалів. Київ: Яроченко Я.В., 2022. 270 с. С. 240-242.
5. **Древаль Ю.Д.,** Шароватова О.П., Жигло А.А. Сутність та особливості проведення наукових досліджень у сфері охорони праці. *Комунальне господарство міст: Науково-технічний збірник. Серія: технічні науки та архітектура*. 2021. Т. 1. Вип. 161. С. 301-306.
6. **Бушуєва Т.В.** Основи наукових психологічних досліджень. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., Київ, 2017. 244 с.
7. **Гуторов О.І.** Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 272 с.
8. **Каріков С.А.** Філософія і методологія науки: Курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2013. 103 с. ([бібліотека НУЦЗУ](#)).
9. Магістерська робота: методика підготовки: посібник / Т.О.Долбенко, І.С.Бондар, Ю.І.Горбань, В.А.Русавська; 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Видавництво Ліра, 2017. 140 с.
10. **Мальська М.П.,** Пандяк І.Г. Організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 135 с.
11. Методологія та організація наукових досліджень: Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів та курсантів / Уклад. Ю.Д. Древаль. Харків: НУЦЗУ, 2016. 16 с. ([електронна бібліотека НУЦЗУ](#)).
12. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О.Л. Матвєєва, О.М. Тихенко, І.Л. Трофімов. Київ: Нац. авіац. ун-т, 2018. 195 с.
13. Освітньо-професійна програма «Охорона праці» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека». Харків, 2022. 30 с.
14. Основи наукових досліджень : підручник / Ю.В.Носачова, О.І.Іваненко, Я.В.Радовенчик ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". Київ: Кондор, 2020. 132 с.
15. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Г.Г.Стрелкова, М.М.Федосенко, А.І.Замулко,

О.С.Іщенко. Електронні текстові дані (1 файл: 500 Кбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 120 с.

Інформаційні ресурси.

1. **Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / В.І.Зацерковний, І.В.Тішаєв, В.К.Демидов.** Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 236 с. URL: https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/Methodology_Zatserkovny_Tishayev_Demidov.pdf

2. **Зачосова Н. В., Коваленко А. О.** **Методологія наукових досліджень проблем забезпечення економічної безпеки держави.** *Економіка та держава.* 2017. № 11. С. 56-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_11_14

3. **Фурман А. В.** **Авторська програма дисципліни "Методологія наукових досліджень".** *Психологія і суспільство.* 2020. № 4. С. 106-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2020_4_8

Розробник:

професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки,
доктор наук з державного управління,
професор

Юрій ДРЕВАЛЬ